

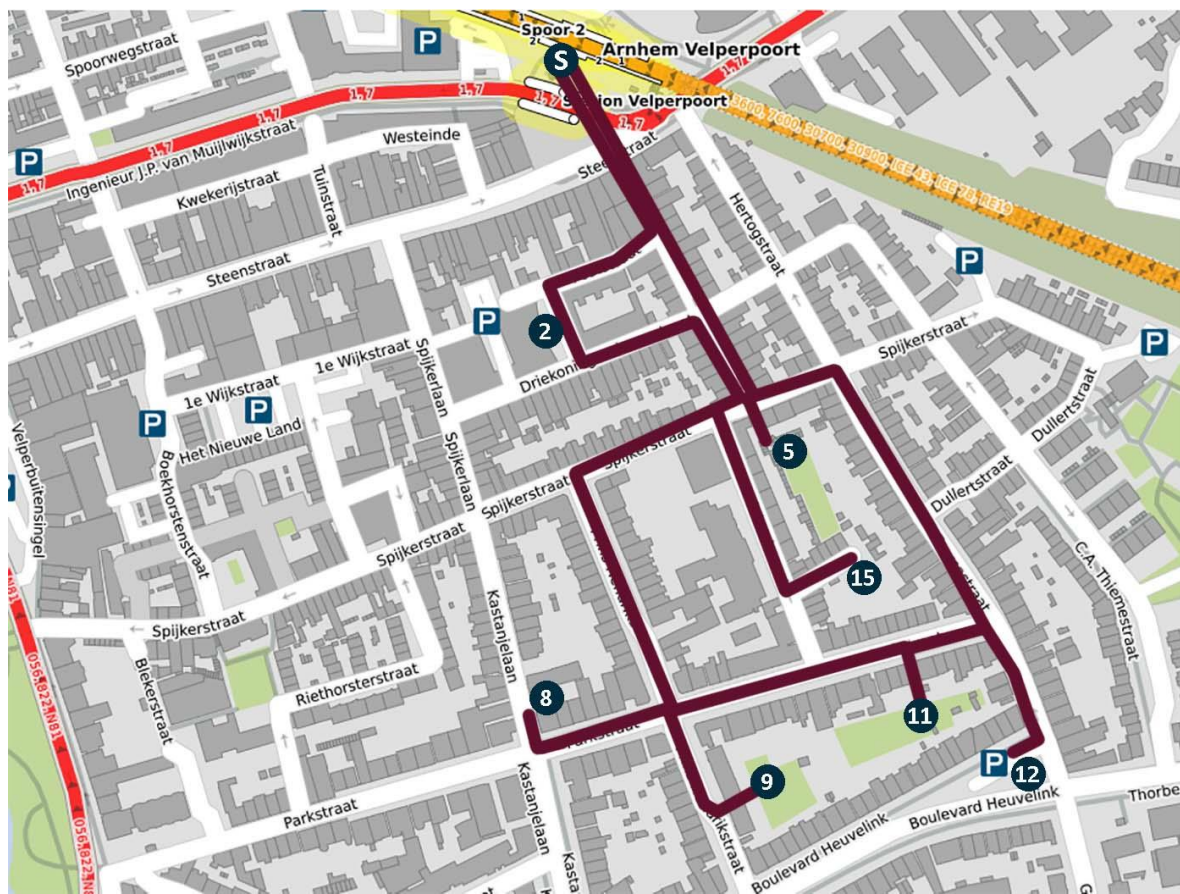
Wandelen langs tuinen en fossielen in het Spijkerkwartier, verborgen natuur in het hart van Arnhem

Type wandeling: Stadswandeling

Lengte van de wandeling: ca. 4 km, wandeling van ca. 1,5 - 2 uur.

Startpunt: Bij station Velperpoort, hier stopt ook een stadsbus.

Horeca: Op de hoek Emmastraat-Spijkerstraat is een café en in de Steenstraat zijn diverse horeca gelegenheden.

Figuur 1 kaart beschreven wandeling

Beschrijving van het gebied

De wandeling voert door het Spijkerkwartier, één van de oudere wijken van Arnhem. Rond 1780 lag dit gebied net buiten de vestingwallen van de stad. Er lagen twee kleine landgoederen, 'Het Gelders Spijker' en 'De Hertog'. De Spijkerlaan en de Hertogstraat waren vanaf de Steenstraat de toegangswegen naar de beide landgoederen. De naam van het landgoed 'Het Gelders Spijker', dat hier tot 1880 heeft gestaan, verwijst naar het woord 'spijker' dat is afgeleid van het Duitse woord 'speichern', en 'opslaan' betekent. In de middeleeuwen lag hier een opslagplaats die in de 17e eeuw uitgroeide tot een klein landhuis.

Oorspronkelijk was de wijk bedoeld voor woningbouw voor de gegoede burgerij, toch kon de gemeente niet verhinderen dat er zich ook kleine industrieën vestigden. Gedurende de wandeling zal je een aantal mooie huizen zien, de zgn. 'Brusselse huizen'. Met name de 'blauwe' stoepen en bij een aantal huizen de hardstenen muren zijn bijzonder interessant, omdat je hierin fossielen kunt zien.

Fossielen

Veel stoepen en buitentrappen zijn gemaakt van een harde kalksteensoort die door koolstof een blauw-grijze kleur heeft. Opvallend in deze steensoort zijn de vele fossiele resten van zeedieren, zoals koralen, zeelelies, een soort schelpdieren (Brachiopoden), en mosdiertjes (Bryozoën). Deze dieren leefden tijdens het onder-Carboon, 350 tot 330 miljoen jaar geleden, in een warme zee. De zeebodem, met de resten van deze dieren, is in latere perioden versteend en omhoog gedrukt. In de omgeving van Namen komt dit gesteente aan de oppervlakte en werd daar massaal gewonnen en geëxporteerd als 'Belgische stoepsteen'. Voor het meten van de ouderdom van gesteenten wordt gebruik gemaakt van bekende halfwaardetijden van radioactieve isotopen, zoals uranium en thorium, waarvan sporen in het gesteente voorkomen. Tijdens de hierna beschreven wandeling kan je zien dat heel veel huizen stoepen van blauwe stoepsteen hebben en dat bij sommige huizen ook het onderste deel van de muren in hardsteen is uitgevoerd. Als je er oplet zal je zien dat in vrijwel elke stoep en in heel veel hardstenen muren fossielen zichtbaar zijn. De fossielen zijn vooral goed te zien als er met een vochtig doekje over de afdruk wordt gewreven. Voor mensen die geïnteresseerd zijn in de fossielen wordt daarom aanbevolen om in een plastic zakje een vochtig doekje mee te nemen. In de wandeling zal je in verschillende straten, bij een aantal huisnummers, hierop worden geattendeerd.

Figuur 2 een wandeling langs fossielen en groen

In de jaren tachtig, van de vorige eeuw, hebben bewoners van de wijk zich ingezet om binnenterreinen die vrij kwamen door het vervallen van bebouwing, een groene inrichting te geven. Je komt deze tuinen op je wandeling tegen. Die bewoners betrokkenheid is er ook nu nog steeds. Bij het groot onderhoud van riolering en wegen zijn vanaf 2013-2014 boombeplantingen vervangen, maar is ook een keur aan nieuwe plantenbakken aangelegd. Ook die resultaten zie je onderweg.

De wandelroute¹

Vanaf station Velperpoort steek je de **Steenstraat** over en gaat de **Driekoningenstraat** in. Daarna de eerste straat rechts, de **Poststraat** in. Aan de linkerkant van de straat staan vier bomen die in de herfst lange peulen dragen. Deze bomen heten valse christusdoorn of Gleditsia.

1. De Poststraat maakt een scherpe hoek naar links. Als je deze hoek omgaat zie je aan je rechterzijde de **'Posttuin'**.

Bij de renovatie van de bebouwing rondom de Poststraat in 1995, werd besloten een klein plein met een tuin in te richten. De tuin wordt door de omwonenden onderhouden. Deze tuin ligt in een verdiepte bak met een kleine brug er over. In deze bak wordt regenwater verzameld dat afkomstig is van de daken van de omringende huizen en onder de straat door de tuin wordt ingeleid. In tijden met weinig regenval is van dit water echter weinig te zien. De woningen om het plein zijn "afgekoppeld" van het hemelwaterriool. Het regenwater trekt in de bodem waardoor verdroging wordt tegen gegaan.

2. Na de Posttuin ga je linksaf, de **Driekoningen-dwarsstraat** in. Opvallend zijn de beplante boomspiegels. In de stoep van huis nr. 44 zie je de fossiele resten van een zeeleliesteel en een grote Brachiopode (Productus).
3. Nu de eerste straat rechts: de **Driekoningenstraat** in. In de stoep van huis nr. 38 zie je kleine koralen.

Productus (Brachiopode).

Steel van een zeelelie

4. Je komt uit in de **Spijkerstraat**. Recht tegenover de Driekoningenstraat is de ingang van de **'Bestedelingentuin'**.

Tot 1935 stond op deze plaats het Protestants Bestedelingenhuis (weeshuis). In dat jaar moest het pand grotendeels wijken om plaats te maken voor de huidige woningen aan de School- en de Spijkerstraat. In 1987 werd de rest van het Bestedelingenhuis gesloopt. Op de vrijgekomen grond ontstond een binnentuin die in 2000 opnieuw, vooral voor spelende kinderen, is ingericht en door de omwonenden wordt onderhouden.

5. Bij het verlaten van de Bestedelingentuin ga je linksaf de **Spijkerstraat** in, waar je mooi zicht hebt op "Brusselse huizen". Opvallend zijn de fossielen in de hardstenen ondermuren van de huisnrs. 233, 237 en 239. Wij zien kleine koralen, Brachiopoden,

---

¹ Kom je onduidelijkheden tegen op deze wandeling neem dan contact op met webmaster@arnhem.knnv.nl

resten van zeeleliestelen en mosdierpjes (Fenestella).

6. Je gaat de tweede straat links in, de **Prins Hendrikstraat**. In de stoep van huisnr. 8 zie je koraaltjes, een dikke zeeleliesteel, schelpen van *Productus*, en *Michelinia*. Op de hoek met de **Parkstraat** zie je op de gevel de naam 'Villa Gelders Spijker' staan.

Dit is niet de eerder genoemde buitenplaats met die naam. Deze villa is een honderd jaar na het afbreken van de buitenplaats gebouwd. De oorspronkelijke ingang van de buitenplaats is te zien in de **Kastanjelaan**.

7. Hiervoor ga je rechtsaf de **Parkstraat** in weer rechtsaf de **Kastanjelaan** in. Na ca. 25 m zie je aan de rechterkant van de straat twee hardstenen zuiltjes met de naam Gelders Spijker.
8. Je keert terug door de Parkstraat naar de **Prins Hendrikstraat**. Je gaat rechtsaf weer verder de Prins Hendrikstraat in. Achter de nieuwbouwhuizen links ligt ter hoogte van huis nr. 49 verrassend de '**Ecologische tuin**'.

Na de sloop van een lederwarenfabriek op deze plaats was het plan er een parkeerplaats voor auto's in te richten. Ben Veld, een biologieleeraar, heeft zich toen samen met de buurtbewoners ingespannen om er een binnentuin van te maken. Hij kreeg het voordeel van de twijfel en in het voorjaar van 1983 begon de aanleg van deze tuin door vrijwilligers. De tuin werd in 1986 geopend. Naast de ingang van de tuin is een informatiebord aangebracht.

9. Je gaat terug naar het pand voor opslag van inboedels en slaan hier rechtsaf de **Parkstraat** in. Op nr. 78/80 ziet u mooie Jugendstil-versieringen boven de ramen.
10. Iets verderop ligt de ingang naar de '**Watertuin**' in de Parkstraat tussen de huisnummers 96 en 98. Ooit lagen hier de vijvers van het landgoed 'Het Gelders Spijker'. In de tuin zijn twee vijvers, met veel bruine kikkers, salamanders en andere waterdierpjes.

Tot 1987 stond hier de drukkerij Haven-Weenink. Na de sloop van de drukkerij moest de verontreinigde bodem worden gesaneerd. Daarna werd de Watertuin aangelegd die in 1993 werd geopend. Het is een tuin om op je gemak te bekijken en wellicht even een rustpauze in te lassen. Er zijn verschillende plantengemeenschappen in de tuin, met veel interessante planten, waarbij ook veel waardplanten voor vlinders.

De ecologische tuin

De watertuin

11. Na de Watertuin ga je rechtsaf de **Emmastraat** in en even verder zie je rechts het **Emmaplantsoen**.

Toen in 1877 de Boulevard Heuvelink werd aangelegd lag op deze plaats en barokperkje met sierplanten. Uit deze tijd dateert de grote plataan. Later werd het plantsoen verwaarloosd. In 1994 hebben de omwonenden het plantsoen hersteld en onderhouden het nog steeds.

12. Je gaat terug de **Emmastraat** in.

Bij huisnr. 12 zie je een bijzonder balkon met steunen in de vorm van gordijnen. In 1993 heeft de kunstenaar Will Schropp dit balkon, 'een open doekje', gemaakt voor de bewoners, een echtpaar toneelregisseurs.

13. Je gaat nu de eerste straat links, de **Spijkerstraat** en dan weer de eerste straat links, de **Schoolstraat** in.

Hier domineert het grote gebouw aan je rechterhand. Het werd in 1904 gebouwd als Lorentz H.B.S. door G. Versteeg, adjunct-directeur van Gemeentewerken. Het gebouw is een voorbeeld van decoratieve bouwstijl, met invloed van Berlage. De bekende graficus Escher heeft hier op school gezeten. Met name het trappenhuis in de school heeft hem geïnspireerd in zijn latere werk.

Parkstraat nr. 78/80 Jugendstil-versieringen

De voormalige Lorentz H.B.S.

14. Het kleine straatje links leidt naar de **'Achtertuin'**, een oase van rust in de verder zo drukke buurt.

Door de vele decoratieve en rijkbloeiende planten is het een echte bordertuin. Naast de ingang is een informatiebord aangebracht. De Achtertuin werd in 1985 aangelegd na de sloop van een brandstoffenhandel. Tijdens de aanleg van de tuin werden de fundamenteën van de middeleeuwse opslagplaats, de 'Spijker' gevonden, die later tot het landhuis 'Het Gelders Spijker' uitgroeide en waarnaar het Spijkerkwartier is genoemd. In de stilte van de binnentuinen valt 's zomers het doordringende geluid van de gierzwaluwen op. Als je dan omhoog kijkt zie je de snelle, vaak in formatie vliegende vogels.

15. Na deze omzwervingen ben je bijna aan het einde van de wandeling. In de **Schoolstraat** rechtsaf en bij de **Spijkerstraat** weer rechtsaf en even verder links de **Driekoningenstraat** in en aan het eind kom je weer op de **Steenstraat**, tegenover het **N.S.Velperpoortstation**.

Voor meer informatie zie: <https://www.spijkerkwartier.net/wegwijs/groen.htm> en <https://mijnspijkerkwartier.nl/pagina/buurtgroenbedrijf>

Tekst: 2001 Jan Kwadijk (†) en Flora Meijer (†).

2022 Frans Koops

Foto's: Christine Paris